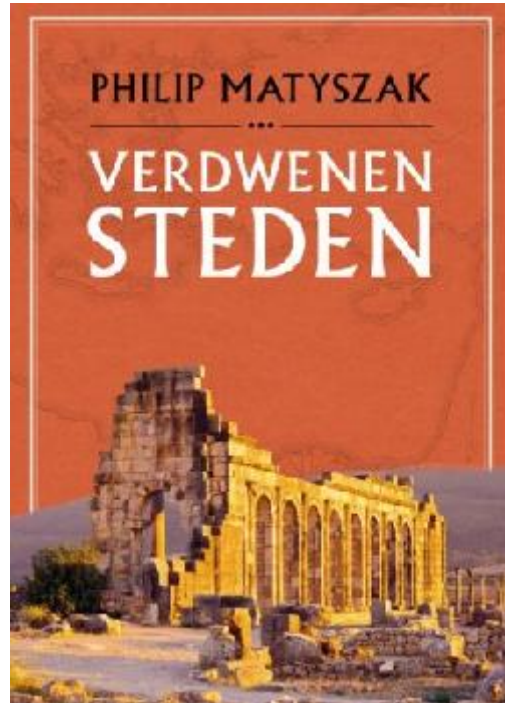

Verdwenen steden

Philip Matyszak

In dit overvloedig geïllustreerde boek laat Philip Matyszak de lezer kennis maken met 37 verdwenen steden in een gebied dat zich uitstrekt van Skara Brae (gelegen op de Orkney eilanden) in het Noordwesten tot Taxila (in Pakistan) in het Oosten en Beta Samata (in Ethiopie) in het Zuiden. In een aantal gevallen is het predicaat 'stad' enigszins misleidend en was de term 'nederzetting' meer aangewezen. Een beknopte omschrijving die voor ieder van de besproken sites van toepassing is: *een compacte nederzetting waarbinnen geen agrarische activiteiten van enige omvang plaats hadden*. Een ander gemeenschappelijk kenmerk is dat zij ooit in het verleden een belangrijke rol hebben gespeeld, een culturele bloei hebben gekend maar nadien zijn vervallen tot, in het gunstigste geval ruïnes, maar in het andere geval zelfs van de aardbodem zijn verdwenen totdat archeologen door opgravingen hen weer aan het licht brachten.

P. Matyszak heeft die 37 sites ondergebracht in vier min of meer chronologisch geordende groepen met respectievelijk als titel: 1. De oudste steden; 2. Van Troje tot Rome; 3. Verspreid over het Romeinse Rijk; 4. De grenzen van het rijk en daarbuiten. Komen aan bod in deel 1: çatal Höyük,, SkaraBrae, Akkad, Pavlopetri, Zoar, Hattusa, Mardaman, Thebe en Phaistos; in deel 2: Troje, Thonis, Mycene, Seleucië aan de Tigris, Sybaris, Plataeae, Taxila, Tigranocerta, Persepolis en Numantia; in deel 3: Glanum, Falerii Novi, Cyrene, Tipasa, Baiae, Volubilis, Stabiae, Maiden Castle, Timgad en Antinopolis; in deel 4: Palmyra, Waldgrimes, Sarmizegetusa Regia, Gerasa, Venta Silurum, Dura- Europos, Beta Salati en Derinkuyu.

Deze opsomming maakt onmiddellijk duidelijk dat toeristische kleppers veruit in de minderheid zijn en dat een niet gering aantal van die 37 sites zelfs voor historisch geïnteresseerden onbekend in de oren zullen klinken. Omdat de auteur van ieder van deze besproken steden/nederzettingen de historische en culturele context beschrijft, biedt dit boek meteen een kennismaking met minder bekende culturen waaraan ten onrechte in de meeste historische overzichtswerken weinig of zelfs niet de minste aandacht wordt besteed.

Voor ieder van de behandelde sites geeft Matyszak eerst met een kaart aan waar deze zich bevindt om vervolgens de specifieke historische en culturele betekenis ervan te schetsen met een beschrijving van het uitzicht ervan tijdens de bloeiperiode en - waar het archeologische en/of geschreven bronnenmateriaal dit toelaat- inzicht te bieden in de politieke, sociale, economische en religieuze situatie op dat ogenblik. Daarop volgt een korte geschiedenis van de (her)ontdekking van de site door archeologen na een lange periode van

verval waarbij de resten in een aantal gevallen zelfs zooverwoekerd geraakten dat ze van de aardbodem verdwenen. De beschrijving wordt besloten met beknopte info over wat de hedendaagse bezoeker er kan aantreffen en over de eventuele voorhanden zijnde faciliteiten voor de toerist. De beschrijving van iedere site beslaat 6 à 8 bladzijden. Met een per site geordende bibliografische oriëntatie (blz. 276-280), een illustratieverantwoording (blz. 281-282) en een gedetailleerd register (blz. 283-287) wordt het boek besloten waarvan het beschrijvend gedeelte wordt voorafgegaan door een algemene inleiding (blz. 8-15) waarin de auteur nader ingaat op de betekenis van de stad en de stedelijke ontwikkeling in de geschiedenis van de mensheid en stilstaat bij de functie die steden vervulden in hun bloeitijd.

Net als in zijn vorige boeken die hier ook werden besproken bewijst Matyszak andermaal dat hij een auteur is die op een boeiende en vlot leesbare wijze historische materie toegankelijk weet te maken voor de niet-specialist en die zich grondig heeft gedocumenteerd en geïnformeerd over de behandelde onderwerpen. Dit blijkt niet alleen uit de oriënterende bibliografie maar ook uit de vaststelling dat hij op de hoogte is van de meest recente wetenschappelijke resultaten en ontwikkelingen. Slechts enkele detailvergissingen of onoplettendheden zijn mij opgevallen. Op blz. 110 heeft hij het over 300.000 inwoners die Sybaris zou geteld hebben zonder erop te wijzen dat als de Griekse geschiedschrijver dit cijfer vermeldt, hij het niet over de 'stad' Sybaris heeft maar over het hele grondgebied (dus ook het agrarische ommeland) dat tot de polis (stadstaat) Sybaris behoorde. Op dezelfde bladzijde heeft hij het verder over de interne twisten in Sybaris en gebruikt daarvoor de term *statis* terwijl *stasis* wordt bedoeld. Op bladzijde 199 heeft hij het over *een modern dorpje* dat zich bevindt vlak bij de vindplaats van het antieke Stabiae. In feite gaat het om Castellamare di Stabiae, een heuse stad die een zeventigduizend inwoners telt. Dat hij op blz. 264 over Beta Samati schrijft dat de locatie vanaf 775 v.Chr. werd bewoond, *twee eeuwen voor de traditionele stichtingsdatum van Rome* zal wel een *lapsus calami* zijn want ik kan me onmogelijk voorstellen dat Matyszak niet zou weten dat 753 v.Chr. als de traditionele stichtingsdatum van Rome wordt beschouwd. Hij zal dus twee decennia hebben bedoeld. Maar dit zijn slechts details die niet de minste afbreuk doen aan de kwaliteiten van dit boek.

Philip Matyszak, *Verdwenen steden*. Utrecht, Uitgeverij Omniboek 2023. 288 blz. 30 €.